

ESSAY ROTTERDAMS JAARBOEKJE

EEN ORGIE VAN GEWELD: OVER DE AVONDKLOK- EN COOLSINGELRELLEN

door Marc Schuilenburg

‘Fakkeltje, zal ik die voor je fixen? Hé gozer, hier, hier. Steek maar in brand, broer.’ De camerabeelden die de 39-jarige Rotterdammer Nouridine Y. zelf opnam in november 2021 laten niets aan de verbeelding over. Filmend loopt Y op de Coolsingel door een grote groep relschoppers en geeft een fakkel aan een gemaskerde man: ‘Die moet je in die kankerwagen gooien!’ De man pakt de fakkel van Y aan en zet een politieauto in lichterlaaie. ‘Pak een kogelvrij vest uit de kofferbak en steek het in brand’, roept Y. Drie maanden later eist de officier van justitie drie jaar cel en een jaar gebiedsverbod voor Nouridine’s rol in de Coolsingelrellen.¹

Vrijdagavond 19 november 2021, een kleine demonstratie van ongeveer vijftig mensen tegen het 2G-beleid waarbij alleen gevaccineerden en personen die zijn genezen van corona nog een QR-code krijgen. Dat was het scenario. Vergelijkbaar met eerdere coronaprotesten in Rotterdam. Maar die avond zijn er geen tientallen demonstranten op straat. Bijna duizend relschoppers verzamelen zich rond de Koopgoot en veranderen het centrum van de stad in luttele uren van een betoging in een oorlogsgebied. Een volksoproer van ongekende omvang breekt uit wanneer de menigte de politie verjaagt en de achtergebleven politieauto’s leegrooft en in brand steekt. Rond 21.00 uur keert de politie terug, met acht pelotons ME’ers uit het hele land om te helpen. Meer dan vijfhonderd man sterk. De relschoppers bekogelen de politie met zwaar vuurwerk, stenen, verkeersborden, stoeptegels en brandende fakkels.

Ook de brandweer wordt belaagd wanneer ze een politiewagen blust. Aan politiekant vallen er gewonden. Uit verdediging schiet de politie gericht op de menigte. Vijf relschoppers worden geraakt door kogels. Pas om 00.30 uur is de situatie onder controle. Vier uur lang verkeert het centrum – van het Kruisplein tot de Blaak – volgens burgemeester Aboutaleb in een ‘orgie van geweld’. ‘Puur geweld van idioten’, zegt demissionair premier Rutte. In een interview verklaart een politieagent: ‘Het leek wel *The Walking Dead*: relschoppers bléven komen.’² Op de avond worden 49 mensen aangehouden. Zes daarvan zijn minderjarig. Het totale aantal aanhoudingen loopt uiteindelijk op tot 76 personen. Volgens de Rotterdamse korpschef Westerbeke was de situatie zo ernstig dat de politie zich er alleen nog uit kon redden door het wapen te trekken en te schieten. De laatste keer dat de politie gericht kogels afvuurde

op een grote groep mensen was in augustus 2009 in Hoek van Holland. Een strandfeest ontspoord dan volledig als honderden relschoppers zich keren tegen de politie. Tijdens de Coolsingelrellen vernielt de dertigjarige Feyenoordaanhanger Ruud V., als MMA-vechter bekend onder de naam *Destroy*, drie politiewagens. Spijt ervan heeft hij niet. Het was tijd voor actie om van de beperkende coronamaatregelen af te komen, zegt hij op vragen van de rechter.³ De voedingsbodem voor de Coolsingelrellen lijkt daarmee niet zo gek anders dan de rellen op de Beijerlandse laan eerder dat jaar. Na het instellen van de avondklok plunderden en vernielden jonge relschoppers de winkelstraat in Rotterdam-Zuid. Zij waren in januari al klaar met de coronamaatregelen en met de verveling als werkelijk alles potdicht is. Toen waren scholen en winkels gesloten, nu konden grote evenementen als voetbalwedstrijden niet worden bezocht. En op koopavond, aldus de deskundigen, zijn er altijd veel mensen bij elkaar in de Rotterdamse binnenstad. Rationele verklaringen die allemaal houtsnijden en een tipje van de sluier oplichten waarom op deze specifieke momenten en op deze specifieke plekken de avondklok- en Coolsingelrellen uitbarsten. Maar als de lange geschiedenis van plotselinge geweldsexplosies iets heeft aangetoond, dan is het dat rationele verklaringen vaak tekortschieten om de complexe causaliteit ervan goed te kunnen verklaren. Niet alleen is het duiden van de rellen geen eenvoudige taak omdat het gewicht van ieder van de aangevoerde oorzaken lastig is vast te stellen. Ook irrationele factoren zullen bij een verklaring moeten

worden meegenomen. Zo'n factor is 'de kick'.

Hoewel laatmoderne ervaringen als de kick niet het ontstaan van de avondklok- en Coolsingelrellen verklaren, kunnen ze wel helpen om de sensatie en aantrekkingskracht ervan beter te begrijpen. Bij de kick is de beleving het enige doel. Niets anders dan dat. De Vlaamse filosoof Lieven de Caeter schrijft in *Archeologie van de kick* uit 1995 dat we voortdurend op zoek zijn naar kicks als een therapie tegen het missen van de echte ervaring in ons leven. De kick staat daarmee symbool voor gevoelens van opwindend en spanning die mensen beleven aan gevaar – in welke vorm dan ook. Zo spreken verschillende relschoppers in de rechtbank over 'sensatie zoeken' en 'de sfeer was chaotisch, ik voelde de adrenaline'.

Ook sociologen als Émile Durkheim en zijn tijdgenoot William James hebben over de kick interessante dingen geschreven. Zij wijzen op de ervaring van de roes in mystieke termen van overschrijding waarbij er een eenwording ontstaat met het andere. Het gaat hierbij om wat Durkheim in *Les formes élémentaires de la vie religieuse* uit 1912 heeft geduid als 'het sacrale' en dat zijn betekenis krijgt door een kracht die aan het individu te boven gaat en als zodanig respect afdwingt. Zo bezien vervult de eigentijdse kick de functie die Durkheim destijds toeschreef aan het sacrale. De roes van de rellen laat zich dan omschrijven als zich verliezen in de menigte doordat er een grotere kracht dan jezelf in het spel is. Sla de verklaringen van de relschoppers op de Coolsingel in de rechtbank erop na en je leest dat 'het mooi was om

daar eensgezind samen te staan'. Aggressie en onderlinge broederlijkheid gaan blijkbaar hand in hand.

Om te begrijpen wat er in 2021 tijdens de rellen in Rotterdam gebeurde, zal je dus ook moeten letten op het fenomeen van de kick, om te horen bij iets dat staat voor opwinding en gevaar en wat je pas ervaart als je het ook doet. Voor beleidsmakers is de kick echter een verschrikkelijk fenomeen omdat hij zich niet laat voorspellen en beteugelen. In een andere plaats en op een ander tijdstip kan de dynamiek van een rel dus heel anders uitpakken. Uit angst voor herhaling stelde Aboutaleb voor om live verslaggeving van rellen te verbieden. Ook wilde hij de politie bewapenen met paintballgeweren. Maar dergelijke maatregelen zijn politiek voor de Bühne. Ferme taal in de zin van: 'Kijk mij eens daadkrachtig zijn.'

Immers, de rel is per definitie een onoverzichtelijk en chaotisch fenomeen waarbij het lastig is om goed zicht te krijgen op de precieze redenen waarom hij zo ontspoot. Relevant is dat je dergelijke ontsporingen nooit volledig kunt voorkomen, hoeveel politieagenten je ook inzet en hoe zwaar je ze ook bewapent. Vanuit de kick bezien hebben deze oplossingen dan ook weinig zin. Ze kunnen zelfs een averechts effect hebben. Krachtig overheidsingrijpen zet extra druk op de ketel en kan een trigger zijn voor escalatie. Bepaalde gedragingen worden immers aantrekkelijker wanneer men ze wil beteugelen. Je zou het ook zo kunnen zeggen: hoe strakker en steviger je alles wilt beheersen, hoe harder de stad terugslaat.

NOTEN

1. www.rijnmond.nl/nieuws/1472181/verdachte-coolsingelrellen-heb-straflblad-van-41-paginas-maar-dit-is-mijn-domste-actie.
2. www.nrc.nl/nieuws/2021/11/26/je-besluit-vanaf-nu-schiet-ik-gericht-a4067036.
3. www.ad.nl/rotterdam/mma-vechter-30-vernielde-drie-politieautos-hij-genoot-van-rellen-nergens-spijt-van~a94cc318/.